

складання проектів землеустрою щодо консолідації земель та проектів, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь, поліпшить міське планування та розвиток сільських територій. Окрім цього, вона повинна бути відкритою (з доступом в Інтернет) для кожного користувача, задовольняючи усі їх потреби.

Формування системи земельного адміністрування в Україні вимагатиме змін організаційної структури, фінансових механізмів, а також технічних рішень. Досвід яскраво свідчить, що проблеми, пов'язані із законодавчим забезпеченням, організацією й фінансуванням, вирішувати набагато складніше, ніж технічні питання її формування.

Література

1. Закон України "Про екомережу" від 24.06.2004 р., № 1864-IV. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1864-15>
2. Снітко С.О. Основи менеджменту та адміністрування : підручник / С.О. Снітко, С.С. Завгородній. – Луганськ : Вид-во Луган. НУ ім. Т. Шевченка, 2010. – 279 с.
3. Dale, P.F., and J.D. McLaughlin. Land Administration. Oxford : Oxford University Press. – 1999. – 184 p.
4. Land Administration Guidelines / Economic Commission for Europe. – New York and Geneva, 1996. – 112 p.
5. Williamson, I., and S. Enemark. Land Administration for Sustainable Development. ESRI Press. – 2010. – 487 p.

Курьльцев Р.М. Формирование системы земельного администрирования в Украине

Обоснована необхідність формування системи земельного адміністрування в Україні. Предложено структурно-формирующие информационные массивы системы земельного администрирования. Определена ее роль в информационном обеспечении системы управления землепользованием, реализации государственной политики в сфере земельных отношений и охраны земель, а также развития транспарентного рынка земель.

Ключевые слова: система земельного администрирования, управление землепользованием, земельная политика, земельные отношения.

Kuryltsiv R.M. Formation of land administration system in Ukraine.

It is explored an essence of formation of land administration system in Ukraine. It is proposed structured and formatted information data of land administration system. The role of its system in informational support of land governance system, realization of state land policy in sphere of land relation and land protection and development of transparent land market are defined.

Keywords: land administration system, land governance, land policy, land relations.

УДК 338.242

Доц. П.Ю. Лазур, канд. техн. наук –
Львівський кооперативний коледж економіки і права

ЗНАЧЕННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ВНУТРІШНЬОМУ І ЗОВНІШНЬОМУ РИНКАХ УКРАЇНИ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА РИНКОВУ ТРАНСФОРМАЦІЮ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ

Визначено особливості розвитку невеликих господарських одиниць в Україні у контексті регіональної структури та їх роль в ринковій трансформації економіки регіонів. Виділено чинники існування територіальних диспропорцій у розвитку та роз-

поділі малих і середніх підприємств. Запропоновано комплекс заходів стосовно підвищення ефективності функціонування невеликих господарських одиниць на місцях.

Ключові слова: мале та середнє підприємництво, функції малого та середнього підприємництва, регіональна структура підприємництва, регіональна політика розвитку малого підприємництва.

Постановка проблеми. Мале та середнє підприємництво є невід'ємним атрибутом ринкової економіки, важелем всього національного виробництва. Особливого значення воно набуває в країнах з трансформаційною економікою, до яких належить і Україна, оскільки відіграє специфічну роль у формуванні в суспільстві нових, властивих розвиненій ринковій економіці та громадянському суспільству відносин. Незважаючи на досить динамічний розвиток малого та середнього підприємництва в Україні, його показники ще значно нижчі, ніж у розвинених країнах світу. Зумовлено це тим, що у нашій державі ще не до кінця усвідомлено роль та значення невеликих господарських одиниць, не вирішеними залишаються як теоретичні, так і практичні проблеми формування механізмів стимулювання та підтримки підприємницької діяльності на загальнодержавному та регіональному рівнях.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення ролі та значення малого і середнього підприємництва в трансформаційній економіці України та розроблення на основі детального аналізу впливу економіко-інституційних чинників на динаміку малого і середнього підприємництва в регіональному розрізі шляхів його подальшого розвитку.

Результати дослідження. У 80-х роках минулого століття малі та середні підприємства стали об'єктом пильної уваги світової громадськості саме завдяки тій ролі, яку вони відіграють у створенні робочих місць, підтриманні темпів економічного зростання та розвитку інноваційних процесів. На сьогодні на частку малого та середнього бізнесу країн Європейського регіону припадає близько 40-80 % ВВП і 40 % товарообігу світу, тоді як його частка у населенні світу становить лише 6,7 % [1, с. 91]. При цьому малі та середні підприємства у ЄС становлять 99 % і забезпечують 1/3 частину всіх робочих місць ЄС [2].

Значення малого і середнього підприємництва в економіці України найкраще проявляється в притаманних йому функціях:

1. Формування конкурентного середовища. Конкуренція відображає боротьбу між учасниками ринку, коли їх самостійна діяльність ефективно обмежує можливості впливу кожного з них на загальні умови обігу товарів, а також стимулює виробництво тих товарів, яких потребує споживач. У таких умовах діяльність ринкових суб'єктів набуває динамічного характеру, тісно пов'язується з економічною відповідальністю та ризиком підприємця, що перетворює його у своєрідний соціальний двигун економічного розвитку. Малі та середні підприємства внаслідок значної чисельності елементів та їх високої динамічності, менше піддаються монополізації, ніж великі підприємства. З іншого боку, за умов вузької спеціалізації й використання новітньої техніки, вони виступають дієвими конкурентами для великих корпорацій і підривають їх монополістичні позиції. Саме ця риса малого і середнього підприємництва відіграє істотну

- роль у послабленні притаманної великому капіталу тенденції до монополізації та стримування науково-технічного прогресу.
2. Вирішення проблеми зайнятості. Ця функція проявляється у здатності малого і середнього підприємництва в короткий період створювати нові робочі місця й поглинати надлишкову робочу силу під час циклічних спадів і структурних зрушень в економіці.
 3. Мале і середнє підприємництво, оперативнo реагуючи на зміни ринкової кон'юнктури, надає ринковій економіці необхідної гнучкості. Ця риса набула в сучасних умовах особливого значення внаслідок швидкої індивідуалізації та диференціації споживчого попиту, прискорення науково-технічного прогресу, розширення асортименту товарів та послуг.
 4. Мале та середнє підприємництво здійснює неочінений вклад у розвиток науково-технічного прогресу. Сприяючи прискоренню реалізації новітніх технічних і комерційних ідей, випуску науковомісткої продукції, мале підприємництво цим самим виступає провідником науково-технічного прогресу. За наявними оцінками, дрібний капітал створив більше половини всіх технологічних нововведень ХХ ст.
 5. Пом'якшення соціальної напруги і демократизації ринкових відносин. Зміст цієї функції проявляється у тому, що саме мале та середнє підприємництво є фундаментальною основою формування середнього класу суспільства, що послаблює тенденції до соціальної диференціації та розширення соціальної бази реформ.
 6. Значною є роль малих господарських одиниць у формуванні валового національного продукту.
 7. Мале і середнє підприємництво істотно впливає на структурну перебудову вітчизняної економіки, збільшення обсягу виробництва і надання послуг, стимулювання інвестиційної діяльності, підвищення рівня попиту та пропозиції, прискорення темпів економічного зростання.
 8. Мале і середнє підприємництво особливо сприяє раціональному використанню виробничих ресурсів.
 9. Мале і середнє підприємництво пропонує і забезпечує дієві стимули до високоєфективної праці. Пояснюється це тим, що особи, які мають власне діло, більше зацікавлені в якісній та продуктивній праці, ніж наймані працівники.
 10. Малі і середні підприємства без особливих труднощів можна розміщувати як у великих, так і у малих та середніх містах і селах. Їм притаманні більш висока маневреність виробництва, готовність до виправданого комерційного ризику, що позитивно впливає на соціально-економічне становище в працenaдлишкових регіонах, малих та середніх містах, сприяє вирішенню проблеми безробіття у цій місцевості, наближенню сфери виробництва і послуг до споживача тощо.

Окрім цього, розвиток малого і середнього підприємництва несе в собі цілу низку важливих переваг, зокрема: зростання частки економічно активного населення; селекція найенергійніших осіб, для яких мале та середнє підприємництво стає первинною школою самореалізації; підготовка кадрів за рахунок використання працівників з обмеженою формальною освітою, які здобувають свою кваліфікацію на робочому місці; непряма стимуляція ефективності виробництва великих компаній шляхом освоєння нових ринків, які солідні фірми не вважають привабливими тощо.

До найважливіших економічних функцій діяльності малого і середнього підприємництва на зовнішньому ринку потрібно віднести [3, с. 59-62]: формування економіки відкритого типу; розвиток конкуренції в зовнішньоекономічній сфері; оптимізацію товарної структури зовнішньої торгівлі; збільшення сукупного обсягу експорту і зменшення масштабів імпорту; залучення прикордонних регіонів в міжнародні інтеграційні процеси; стабілізацію внутрішньоринкових перепадів; стимулювання ефективної діяльності малих і середніх підприємств на внутрішньому ринку.

Отже, мале і середнє підприємництво відіграє істотну роль на зовнішньому ринку, має характерні особливості та виконує специфічні функції. І лише за умови сталого зростання кількості учасників зовнішньоекономічної діяльності, серед яких чільне місце повинні посісти малі й середні підприємства різних галузей та форм власності та підвищення показників їх діяльності, можливе стабільне економічне зростання України та посилення її конкурентних позицій на світовому ринку.

На наш погляд, роль малого і середнього підприємництва полягає не тільки у тому, що воно є одним з найважливіших чинників економічного розвитку, яке опирається на ринкові методи господарювання, а й сприяє соціально-політичній стабілізації суспільства, оскільки відкриває простір вільному вибору шляхів і методів роботи на користь суспільства та забезпечення добробуту громадян. Усі вказані переваги малого і середнього підприємництва відіграють у сучасній Україні надзвичайно важливу роль для зміцнення економіки держави, підвищення рівня її конкурентоспроможності, створення основи, на якій формується і розвивається вся економічна система.

Про значення малого та середнього підприємництва в економічному розвитку держави свідчать такі його показники, як частка малого та середнього підприємництва у ВВП країни та в загальній кількості зайнятих. У розвинених ринкових економіках на частку малого та середнього підприємництва припадає більше половини ВВП та понад 50 % зайнятих. Так, у США та Франції у секторі малого та середнього підприємництва працює 54 % зайнятого населення, у країнах ЄС – 72 %, в Японії – 78 %. В Україні цей показник у 5 разів нижчий і становить 10,7 %. Частка малих та середніх підприємств у структурі ВВП країни сягає 51 % [4].

Досить показовим у контексті усвідомлення особливостей розвитку малого та середнього підприємництва в Україні є аналіз їх регіональної структури. Аналіз даних про розвиток малих підприємств за регіонами України свідчить про існування значних територіальних диспропорцій у їх розподілі. Так, понад 31 % загальної кількості малих підприємств зосереджено лише в 5 регіонах: Автономній Республіці Крим, Дніпропетровській, Харківській, Львівській, Одеській областях. На малих підприємствах цих регіонів діяно понад 29 % працівників усіх малих підприємств України. За кількістю малих підприємств на 10 тис. осіб наявного населення показник вище середнього по Україні мають лише міста Київ (243, середній показник по Україні – 72) та Севастополь (87), Автономна Республіка Крим (81), Запорізька (74), Львівська (75), Одеська (82) і Харківська (81) області. Найнижчі значен-

ня цього показника зафіксовано у Тернопільській області (39), а різниця між максимальним та мінімальним показниками становить 6,2 раза [4].

Зіставлення регіональних показників дає змогу зробити висновок про переважаче функціональне призначення малих підприємств в окремих регіонах України. Так, за підсумками попередніх років, переважно соціальний ефект (створення робочих місць) забезпечують малі підприємства у м. Києві (432,5 тис. осіб), Дніпропетровській (157,3 тис. осіб), Донецькій (171,1 тис. осіб), Львівській (130,1 тис. осіб), Одеській (128,1 тис. осіб) та Харківській (141,9 тис. осіб) областях. Інституційний ефект (який виявляється завдяки створенню більшої кількості малих підприємств) спостерігається в Автономній Республіці Крим, Дніпропетровській, Харківській, Львівській, Одеській областях. Відмінним є місце малих підприємств в економіці окремих регіонів. Якщо їхня частка у Житомирській, Кіровоградській, Херсонській, Чернівецькій областях та м. Севастополі змінюється у межах 29-35 %, то у Волинській, Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Луганській областях і м. Києві від 10 до 15 % [4].

Проведений аналіз свідчить, що розвиток малого підприємництва залежить від незліченної кількості факторів, найважливішу роль серед яких відіграють регіональні умови, зокрема: економічний потенціал регіону; ресурсний потенціал; господарська структура регіону; рівень кадрового забезпечення; ставлення місцевих органів влади та населення до малого підприємництва; рівень розвитку ринкової інфраструктури; інформаційне забезпечення; традиції та психологія населення регіону. Подальший розвиток малого підприємництва потребує формування і впровадження відповідної ефективної та гнучкої регіональної політики, під час розроблення якої необхідно враховувати усі ці чинники.

Регіональну політику розвитку малого підприємництва треба розглядати як один з найважливіших напрямів діяльності місцевих органів влади щодо забезпечення динамічного соціально-економічного розвитку територій. Для створення передумов його розвитку місцевим органам виконавчої влади та місцевого самоврядування потрібно зосередити увагу на реалізації системи заходів регіональної політики сприяння малого підприємництва, головними з яких є [5, с. 566-568]:

- розроблення та прийняття регуляторних актів, спрямованих на поліпшення підприємницького середовища регіону;
- перегляд чинних нормативних актів щодо їхньої відповідності вимогам ринкової економіки та створення конкурентного середовища;
- залучення до оцінювання ефективності дій та аналізу наслідків впровадження регуляторних і нормативно-правових актів у сфері підприємництва неурядових громадських організацій та об'єднань підприємців;
- розроблення і впровадження цільових програм фінансової підтримки пріоритетних для регіону бізнес-проектів;
- розвиток мережі регіональних фондів підтримки підприємництва;
- залучення коштів іноземних кредитних ліній та міжнародної технічної допомоги для підтримки розвитку малого бізнесу;
- створення механізму залучення інвестицій у сектор малого підприємництва;

- сприяння передачі на пільгових умовах в оренду або у власність суб'єктам малого підприємництва приміщень, обладнання та іншого майна і створення банків даних відповідної інформації для забезпечення нею малих підприємств;
- створення в регіонах центрів "єдиного вікна" щодо комплексного надання державних адміністративних послуг під час започаткування підприємницької діяльності;
- запровадження освітніх програм для підприємців та широких верств населення;
- проведення наукових конференцій, семінарів, "круглих столів" з проблем реалізації державної регуляторної політики у сфері малого підприємництва;
- організація виставок, ярмарків продукції, виробленої суб'єктами малого підприємництва;
- залучення суб'єктів малого підприємництва до виконання регіональних державних замовлень;
- сприяння створенню в регіонах територіально-виробничих систем та надання необхідної організаційної допомоги тощо.

Реалізація цих заходів сприятиме подальшому розвитку малого та середнього підприємництва як чинника ринкової трансформації економіки регіонів і основи зміцнення їх ресурсного потенціалу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Мале і середнє підприємництво виконує важливі соціально-економічні функції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. При цьому активність та роль невеликих підприємницьких структур на цих ринках безпосередньо залежить від ефективності державної і регіональної політики їх підтримки, розвитку глобалізаційних та інтеграційних процесів, рівня взаємодії з великими підприємствами. Для цього повинен бути розроблений комплекс науково обґрунтованих програм з усіх питань розвитку малих і середніх підприємств – від допомоги і всьлякого сприяння у їх створенні через кредитну, інвестиційну, інформаційну, консультаційну та інші підтримки, аж до цільових програм підтримки підприємств пріоритетних галузей економіки, сприяння створенню об'єднань, спілок, організацій самопомоги.

Література

1. Клинова М.В. Мелкие и средние предприятия / М.В. Клинова // Общественные науки за рубежом : реферат. журнал. – Сер. 2: Экономика. – М., 1991. – № 6. – С. 90-92.
2. Kleine und mittelgroße Unternehmen in Europa: Zusammenfassung // Contactmagazine. – 1998. – № 105. – P. 17.
3. Реверчук Н.Й. Управління економічною безпекою підприємництва / Н.Й. Реверчук, П.Ю. Лазур, С.К. Реверчук – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2004. – 204 с.
4. Регіони України : стат. зб. – 2010. – Ч. II / Держком. статистики України. – К. : Консультант, 2011. – 759 с.
5. Лазур П.Ю. Інституційні засади регіональної політики сприяння розвитку малого підприємництва в Україні / П.Ю. Лазур // Вісник Львівської комерційної академії. – Сер.: Економічна. – Львів : Вид-во Львівської КА. – 2008. – Вип. 28. – С. 564-568.

Лазур П.Ю. Значення малого и среднего предпринимательства на внутреннем и внешнем рынках Украины и их роль в рыночной трансформации экономики регионов

Определены особенности развития небольших хозяйственных единиц в Украине в контексте региональной структуры и их роль в рыночной трансформации экономики регионов. Выделены факторы существования территориальных диспропорций в развитии и распределении малых и средних предприятий. Предложен комплекс мероприятий относительно повышения эффективности функционирования небольших хозяйственных единиц на местах.

Ключевые слова: малое и среднее предпринимательство, функции малого и среднего предпринимательства, региональная структура предпринимательства, региональная политика развития малого предпринимательства.

Lazur P. Yu. A value of small and middle enterprise on the internal and external markets of Ukraine and his role is in market transformation of economy of regions

The features of small business units in Ukraine in the context of regional structures and their role in a market economy transformation regions. The factors of existence of territorial disproportions are selected in development and distributing of small and middle enterprises. The complex of measures is offered in relation to the increase of efficiency of functioning of small economic units on places.

Keywords: small and middle enterprise, functions of small and middle enterprise, regional structure of enterprise, regional policy of development of small enterprise.

УДК 330.34

Аспір. О.П. Макар¹ – Львівський НУ ім. Івана Франка

ЗМІЦНЕННЯ БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ – ПЕРЕДУМОВИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

Розглянуто чинники впливу на рівень боргової безпеки в Україні. Проаналізовано індикатори оцінки рівня фінансової безпеки, основну увагу приділено визначенню основних індикаторів економічної безпеки України. Надано рекомендації щодо ефективного управління борговою безпекою як передумови економічного зростання.

Ключові слова: державний борг, економічне зростання, зовнішні запозичення, державний бюджет.

Постановка проблеми. На початку ХХ ст. доволі актуального значення набуває така категорія суспільного життя, як національна безпека, а надто її складові – економічна, фінансова та боргова безпека. Щодо боргової безпеки, то варто зазначити, що цю складову досліджено недостатньо, і вона потребує докладнішого розгляду й аналізу. Саме тому потребують розроблення й методологічні підходи до розрахунку безпечного рівня державного боргу та визначення граничних значень основних індикаторів, які характеризують стан боргової безпеки країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цій проблематиці особливу увагу приділяють вітчизняні вчені О. Барановський, З. Варналій, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, В. Мунтіян та інші науковці.

Постановка завдання. Розглянуто чинники впливу на рівень боргової безпеки, проаналізовано основні індикатори оцінки рівня фінансової безпеки та визначено індикатори економічної безпеки в Україні.

¹ Наук. керівник: проф. С.Й. Майовець, д-р екон. наук – Львівський НУ ім. Івана Франка

Виклад основного матеріалу. Поняття "боргова безпека держави" визначається як складова частина фінансової безпеки держави, яка є певним рівнем державної внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального відношення між ними, достатній для вирішення загальних соціально-економічних потреб, який дає змогу зберегти сталість фінансової системи країни до внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечити відносну незалежність держави, зберігаючи при цьому економічну можливість країни здійснювати виплати на погашення основної суми і відсотків без загрози втратити суверенітет, одночасно підтримуючи належний рівень платоспроможності та кредитного рейтингу. Однак, боргова безпека держави – це збалансоване співвідношення між внутрішніми та зовнішніми запозиченнями з урахуванням сумарної величини державного боргу та вартості обслуговування його складових, яка забезпечує сталість фінансової сфери держави до внутрішніх та зовнішніх загроз, а також ефективне функціонування національної економіки і соціальний розвиток держави.

На рівень боргової безпеки впливають такі чинники: ступінь інформаційного та нормативно-правового забезпечення боргової політики держави; стратегія боргової політики держави; структура державного боргу; рівень соціально-економічного розвитку; напрям політичного та економічного курсу держави; "борговий досвід" держави тощо. Як було зазначено вище, боргова безпека країни є досить складним та суперечливим явищем. Чинним законодавством України на сьогодні не визначено єдину систему індикаторів боргової безпеки. Також не має єдиного підходу до оцінки боргової безпеки і в роботах дослідників. Рекомендовані граничні значення та нормативи цих індикаторів також різняться як на світовому рівні, так і на рівні України.

Наприклад, проект Закону України "Про державний борг України" рекомендує для оцінки рівня фінансової безпеки такі індикатори:

- відношення державного та гарантованого державою боргу до валового внутрішнього продукту;
- відношення загальної суми річних платежів за державним боргом до валового внутрішнього продукту;
- відношення загальної суми річних платежів за державним боргом до доходів Державного бюджету звітного року;
- валютна структура державного боргу;
- відношення державного боргу в іноземній валюті до золотовалютних резервів Національного банку України;
- відношення платежів за державним боргом в іноземній валюті у відповідному році до обсягу валютних резервів Національного банку України на початок відповідного періоду;
- відношення річних виплат за державним боргом в іноземній валюті до величини експорту за відповідний рік;
- відношення короткострокового зовнішнього державного боргу до золотовалютних резервів Національного банку України.

Зокрема у проекті Закону України "Про державний борг України" зазначено, що Міністерство фінансів України визначає та оприлюднює методо-